

Beszámoló az MTA Debreceni Területi Bizottságának 2022. évi tevékenységéről

Páles Zsolt matematikus, akadémikus, elnök

Hodossy-Takács Előd teológus, főtitkár

Magyar Éva közgazdász, titkárságvezető

Az MTA TABT debreceni bizottságának hangsúlyos küldetése, hogy a helyi és a környékbeli lakosság részére érdekes, színvonalas, tudományos programokat biztosítson minden korosztály részére. Sokrétű feladatokat lát el, ennek köszönhetően kiváló kapcsolatot ápol a helyi egyetemmel és más oktatási intézményekkel. A szak- és munkabizottságok közfeladataik elvégzésével értéket teremtő munkát végeznek. Törekszünk arra, hogy olyan szervezeti struktúrák alakuljanak ki, amelyek a szak- és munkabizottságok számára a legharmonikusabbak. Bízunk abban, hogy az új kihívások továbbra is új megoldások keresésére fognak ösztönözni – és abban is reménykedünk, hogy a kényszerből elsajátított új gyakorlati módszerek közép- és hosszú távon is alkalmazhatóknak bizonyulnak a tudományos kapcsolattartás és a tudományos eredmények közvetítése terén.

A világjárvány, majd az éghajlatváltozás és az aszályos időjárás következtében kialakult élelmiszerhiány, illetve a szomszédságunkban dúló háború miatt bekövetkező energiakrízis kezelése hatalmas kihívások, és szinte megoldhatatlan feladatok elé állította a döntéshozókat, a politikusokat. A tudománynak, a tudomány művelőinek és alkalmazóinak összetett, és az életünk minden szegmensét érintő kérdésekre kell gyorsan hatékony válaszokat találniuk. Mindezek kikényszerítették, hogy meg hozzuk azokat a fájdalmas döntéseket, amelyeket korábban elodázhatónak véltünk. A jó válaszokat, a helyes lépéseket csak a legfrissebb tudományos eredmények figyelembevételével, a tudományterületek összefogásának segítségével találhatjuk meg.

Az írott történelem számtalan bizonyítékkal szolgál arról, hogy a tudás biztosíthatja a túlélést, a több táplálékot, az egészségesebb életet, a bőséget, a gazdagságot. A tudás birtokában az ember fokozatosan meghódította, birtokba vette bolygónk legtávolabbi zugait, de tevékenységével egyre mélyebb nyomott hagyott rajta. A háborúk, a nyersanyagforrások mohó és önző felhasználása, a túlnépesedés, valamint a folyamatosan növekvő fogyasztásra épülő társadalmi berendezkedés visszafordíthatatlan folyamatokat indított el. Talán még nem késő, talán még tehetünk valamit a légkör felmelegedése, a környezetszennyezés ellen, a világjárványok és a civilizációs betegségek leküzdésének érdekében. Ha nem őrizzük meg a fajok gazdagságát, ha nem teszünk valamit a társadalmi egyenlőt-

lenségek csökkentéséért, a kultúra és a művészetek kincseinek megőrzéséért, akkor ez elvezethet akár az emberi faj kihalásához, és az élet eltűnéséhez. Olyan problémák ezek, amelyek megoldása ma már nem halogatható, és csak széles körű, az országhatárokon átnyúló összefogással lehetséges. A világhálónak és a távközlés fejlődésének köszönhetően a fizikailag távollévő, de más vallású, más kultúrájú emberek ugyanazokra a problémákra koncentrálhatnak, ugyanarra összpontosíthatják erőforrásaikat. Szükség van tehát regionális és globális együttműködésre, összehangolt erőfeszítésekre. Szükség van arra, hogy akkor is áldozzunk a tudományos kutatások feltételeinek biztosítására, amikor ezt a gazdasági helyzet csak nehezen teszi lehetővé.

1) *Létszám és tudományos potenciál*

A DAB feladata továbbra is a három megye (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok) és a határon túli régió (Kárpátalja, Erdély) tudományos életének, az itt dolgozó kutatók közösségének segítése, a nyilvánosság fórumainak és tudományos eszmecseréinek megteremtése; az interdiszciplináris megbeszélések és a regionális témák megvitatásához háttér biztosítása. Ugyanakkor fontos feladatunk a tudomány népszerűsítése is.

A tavalyi évben a DAB székház 120 rendezvénynek adott otthont, és összesen 318 eseménynek volt szervezője. A programok nagy része a szak- és munkabizottságok által vállalt tudományszervezési feladatokhoz kötődött, valamint a debreceni lakosság részére szervezett ismeretterjesztő, ismeretszerző program volt. Ebben az évben már előtérbe kerültek a személyes részvétellel, vagy hibrid módon zajló programok.

A DAB létszámát tekintve a legnagyobbak közé tartozik: a munkaszervezetekben dolgozó tagok száma közel 1400 fő, ebből 28 akadémikus és 7 külső tag, 270 az MTA doktora, 304 kandidátus és 707 Phd fokozatot szerzett fiatal kutató.

2) *Központi szervezésű kiemelt rendezvények*

a) *Közygyűlés*

A Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Területi Bizottsága 2022. február 23-án tartotta meg éves közgyűlését, amelyen a régió tudományos közösségének tagjai személyesen, és a zoom online felületén vettek részt. *Freund Tamás*, az MTA elnöke videóüzenetben köszöntötte a résztvevőket. Beszámoló hangzott el az MTA DAB 2021. évi munkájáról, *Páles Zsolt*, az MTA DAB elnöke prezentálásában és a szakbizottságok munkájának összegzéséről, *Hodossy-Takács Előd*, az MTA DAB főtítkára előadásában. Az elnöki és főtítkári beszámolót a közgyűlés elfogadta.

Az ülésen díjátadások, majd a DAB Pro Scientia díjazottak tudományos előadásai következtek, ezek által a közönség képet kaphatott az előadók legmeghatározóbb tudományos eredményeiről.

A DAB Pro Scientia egyik díjazottja, *Kun Ferenc* akadémikus, a Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kar dékánja „Repedések dinamikájától katasztrófák előrejelzéséig” címmel tartott előadást: A másik díjazott *Paragh György* az MTA doktora, a Debreceni Egyetem ÁOK Belgyógyászati Intézet tanszékvezető egyetemi tanára „Primer és szekunder hyperlipoproteinaemiák jelentősége fokozott kardiovaszkuláris kockázatú betegekben” címet adta előadásának.

A közgyűlés egyéb díjakat is adományozott:

DAB Plakett: *Hajdu Lajos*, DE TTK Matematikai Intézet; *Kovács Béla*, DE MÉK Élelmiszer tudományi Intézet; *Panyi György*, DE ÁOK Biofizikai és Sejtbiológiai Intézet; *Pusztai Gábor*, DE BTK Néerlandisztika Tanszék

DAB Elismerő oklevél: *Cserép Zsuzsanna*, az MTA DAB Klub közművelődés-szervezője

b) A Magyar Tudomány Ünnepe

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat 2022. évi központi témája „Tudomány: út a világ megismeréséhez” volt. A DAB számos tudományos előadás, konferencia, szimpózium, workshop megszervezésével szolgálja a tudomány legújabb eredményeinek népszerűsítését. Az idei Magyar Tudomány Ünnepe debreceni ünnepségének levezető elnöke *Hodossy-Takács Előd*, az MTA DAB főtárgyára volt. A rendezvény személyes jelenléttel és online élő közvetítéssel volt követhető az MTA DAB YouTube csatornáján november 9-én.

Az 1996-ban alapított Észak-Alföldi Innovációs Díjakat a következő vállalkozások nyerték:

A Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara nyertes pályázója:

- *IDM-Systems Zrt.*: „Termelési folyamatok digitális ikerpárral és mesterséges intelligenciával támogatott validációja a hatékonyságnövelés érdekében”

Napjainkban a piaci szereplők nagy hányadára jellemző, hogy nem használják ki az ipar 4.0 digitalizációs technológiáiban, és a gépi tanulás algoritmusaiiban rejlő előnyöket. Az IDM-Systems Zrt. által fejlesztett megoldás lényege, hogy egy virtuális gépen, vagy felhőben futó szoftver keretrendszerben a szolgáltatást végző mérnökök fel tudják építeni egy célgép, vagy gyártósor digitális ikerpárját optimalizált folyamat mentén, majd a gépgyártó vagy termelő vállalat képes ehhez a virtuális környezethez távolról az internet segítségével kapcsolódni. A megoldás másik jelentős eredménye a mesterséges intelligencia, és azon belül is a gépi tanulás által kínált lehetőségek: a valós gépről jövő begyűjtött, rögzített és a virtuális digitális ikerpárról jövő nagy sűrűségű és mennyiségű adatok elemzése, illetve ezek összevetése, amely hatalmas potenciált jelent a termelési kockázatok csökkentése és hatékonyság növelése terén.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara nyertes pályázója:

- *Greenworking Közösségi Iroda*: „GreenWorking Közösségi Iroda, ahol a fenntarthatóság és a vállalkozások támogatása kéz a kézben jár”

A GreenWorking Közösségi Iroda összefogja a szolnoki és Szolnok környéki mikro- és kisvállalkozásokat, teret ad a kapcsolódásra, programokat, rendezvényeket szervez az érdeklődési körüknek, igényeiknek megfelelően. Az iroda jó megoldás azon mikrovállalkozások számára, amelyek nem tudnak irodát fenntartani, így munkaállomás bérlésével irodai környezetben tudnak dolgozni, szükség esetén tárgyalót tudnak bérelni, és egy vállalkozói közösség tagjává válni. A fenntarthatóság nagyon fontos szempont volt az iroda kialakításában. Olyan jó gyakorlatokat mutatnak be, amelyeket minden vállalkozás be tud építeni a működésébe, a fenntarthatóság témájában előadásokat, workshopokat szerveznek. Mindezen szolgáltatások eddig nem voltak elérhetőek a megyében, így első piacra lépőként valósították meg mindezt. Eddigi működésük alapján nagy érdeklődés mutatkozik a fenntarthatósági elemek megismerése, valamint a munkaállomás és tárgyalóbérlés iránt.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kereskedelmi és Iparkamara innovációs díjazottja:

- *Cudy Future Kft.*: „A természet a mi laboratóriumunk”

A vállalkozás nyíregyházi üzemében folyamatosan fejlesztés zajlik. Tizenkét évvel ezelőtt kezdtek olyan kozmetikumokat és tisztítószerket gyártani, amelyekben a szintetikus illatokat illóolajokkal váltották ki. Ezáltal a termékeik kevésbé károsak az emberre, egészségünkre, sőt – számos jótékony hatásukat kihasználva – elősegítik az egészséges otthon megteremtését is. Aromaterápiás alapanyagaik nemcsak azért innovatívak, mert természetes összetevőjükkal védik a környezetet, hanem azért is, mert az ember számára különböző, kívül-belül hasznos pl. nyugtató, bőrápoló hatásokkal bírnak.

Az Atomki Szalay Sándor-díjában 2022-ben *Timár János*, az ATOMKI tudományos tanácsadója, az MTA doktora részesült. *Timár János* az Atommagkutató Intézetben folyó nagyspinű magfizikai kutatások meghatározó, vezető kutatója, a téma nemzetközi szaktekintélye.

Az MTA DAB Pro Cooperatione Díjat *Roman Ger* kapta, aki a katowicei Sziléziai Egyetem professzor emeritusa. *Roman Ger* professzor úr a 70-es évek közepe óta áll szoros kapcsolatban a Kossuth Lajos Tudományegyetem, illetve 2000-től a Debreceni Egyetem Matematikai Intézetének kutatóival, ezen belül az Aczél János által alapított, majd Daróczy Zoltán által 30 éven keresztül irányított Függvényegyenletek és Egyenlőtlenségek kutatócsoporttal.

2022-ben az MTA DAB „A tudomány támogatásáért” Érmét ketten nyerték el: *Papp László*, Debrecen Város polgármestere és *Barta János*, a Debreceni Egyetem professzor emeritusa.

Idén először került átadásra az MTA DAB a „Tehetséggondozásért” Érem. A díjat középiskolai tanárok részére alapította az MTA DAB Elnöksége. A díjazottak legalább 10 éven át a tanulók tudományos világba való bevezetését eredményesen irányították és sikeresen felkészítették tanítványaikat országos szintű tanulmányi versenyekre, ahol a diákok kiemelkedő eredményeket értek el. A díjazottak *Muzsnay Zoltánné Murai Enikő* és *Uherkovich Zoltán* középiskolai tanárok voltak.

c) PhD szimpózium

Az MTA Debreceni Területi Bizottsága kiemelt szerepet szán a fiatal nemzedék tudományos tevékenysége felkarolásának. 2022-ben is folytattuk azt a hagyományt, hogy a Debreceni Egyetemmel, és a Debreceni Református Hittudományi Egyetemmel közösen PhD pályázatot hirdetünk. A legsikeresebb pályaművek készítői szimpóziumon is bemutatkozhattak.

33 PhD fokozatot szerzett kutató pályázata érkezett. A bíráló bizottság döntése értelmében 8 előadásra került sor. A bemutatott pályaművek:

- *Abriha-Molnár Vanda Éva*, DE Földtudományok Doktori Iskola:
A pormegkötődés mértékének becslése városi fák levelein Debrecenben
- *Fedor-Lénárt Kinga*, DE Molekuláris Sejt- és Immunbiológia Doktori Iskola:

Az elhízás kezelése a zsírszövet hőtermelő képességének fokozásával: a szöveti transzglutamináz szerepe a mitokondriumok működésében

- *Herman Petra*, DE Kémia Doktori Iskola:
Nehézfémvegyületek természetes vizekben: élőlényekre gyakorolt hatásuk és eltávolításuk szelektív szorbensekkel

- *Major Evelin*, DE Molekuláris Orvostudomány Doktori Iskola:

A smoothelin-szerű fehérje I szerepének vizsgálata a vázizomban hipertireózis során

- *Márton Éva*, DE Molekuláris Sejt- és Immunbiológia Doktori Iskola:
MiRNS-ek biomarkerként való alkalmazhatóságának vizsgálata a petefészekrák diagnosztikájában

- *Tomasovszky Edit*, DE Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola:

Az „éhező művész” legendája a jogász szemével – a követő jog alapvető kérdései

- *Vargáné Kovács Éva*, DE Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola:

A családi gazdaságok jövője a generációváltás szempontjából Karcag példáján keresztül

- Veres Tünde, DE Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola:

A regéci uradalom gazdaság- és társadalomtörténete a Rákóczi család birtolásának időszakában (1646–1711)

d) Bolyai-nap Debrecenben

2022-ben ünnepelte az MTA a Bolyai Ösztöndíj fennállásának 25. évfordulóját. A fiatal, pályájuk elején álló kutatók számára ez az ösztöndíj megadja a kezdeti segítséget, az ösztönzést. A jeles alkalomból a területi bizottságok is egynapos eseményeket szerveztek a különböző tudományterületek képviselőinek a felkérésével. A Bolyai díjasok száma több mint 400 a régióban. További sok sikert kívánunk kutatómunkájukhoz!

f) Nobel-nap Debrecenben

A rendezvény 2022-ban hetedik alkalommal került megrendezésre nagy érdeklődés mellett. Az érintett tudományterületek képviselői:

- Nagy László, akadémikus, DE ÁOK Biokémiai és Molekuláris Biológiai Intézet:

Kik vagyunk és honnan jövünk? Azaz hogyan segíti a genomkutatás az emberiség történetének feltárását

(Orvosi-élettani Nobel-díj: Svante Pääbo)

- Bódi Katalin, egyetemi docens, DE BTK Magyar Irodalom-és Kultúra-tudományi Intézet:

Az önéletírás hagyományainak megújítása Annie Ernaux regényeiben

(Irodalmi Nobel díj: Annie Ernaux)

- Pál Károly Ferenc, tudományos főmunkatárs, ATOMKI Elméleti Fizikai Laboratórium

(Fizikai Nobel-díj: Alain Aspect, John Clauser és Anton Zeilinger)

- Juhász László, egyetemi docens, DE TTK Kémiai Intézet:

A tökéletes szerves kémiai reakciók nyomában: klikk-reakciók és bioortogonális kémiai átalakítások

(Kémiai Nobel-díj: Carolyn Bertozzi, Morten Meldal és K. Barry Sharpless)

- Nádasi Levente Sándor, egyetemi adjunktus, DE GTK Közgazdaságtan és Világgazdaságtan Intézet:

Megelőzhetjük a bankrohamokat!

(Közgazdasági Nobel-émlékdíj: Ben Bernanke, Douglas Diamond és Philip Dybvig)

e) DAB Klub, kulturális együttműködések

2022-ben jelentősen megnövekedett az előadni, kiállítani kívánó művészek köre. Igyekeztünk ennek az igénynek eleget tenni. 12 alkalommal került sor kulturális eseményre, 13 alkalommal nyílt kiállítás. A programot a régió értelmiségi lakossága körében mintegy 600 főnek juttatjuk el elektronikusan.

Az MTA együttműködési szándéknyilatkozatot írt alá a Magyar Művészeti Akadémiával. Az együttműködés egyik fő célja magyar kulturális, művészeti és tudománytörténeti jelentőségű értékek megőrzése határainkon innen és túl, a kiemelkedő hazai és egyetemes magyar tudományos és művészeti eredmények megszületésének elősegítése, széles körű megismertetése, valamint a kulturális élet gazdagítása. A célok között szerepel a Magyar Művészeti Akadémia tagozatai, és az MTA önálló, társult testületeként működő Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia (SZIMA) osztályai által szervezett művészeti programok és egyéb kezdeményezések ösztönzése és támogatása. „Mindkét Akadémia tagjait, és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagjait is egyaránt jellemzi, hogy az emberi szellem és kreativitás egyetemessége mellett azok iránt a nemzeti értékek iránt is elkötelezettek, amelyeket Széchenyi és nemzedéke Akadémiája képvisel. Akadémiáink tagsága, vezetői világosan látják az alkotó értelmiség felelősségét a világ, Európa, közvetlen térségünk és hazánk sorsáért, és nélkülözhetetlen szerepét annak alakításában” – mondta Freund Tamás, az MTA elnöke köszöntőjében. Az MTA területi bizottságokat működtet a vidéki egyetemi városok vonzáskörzetében, küldetésének az egész országra kiterjedő megvalósítása érdekében. A szándéknyilatkozat szerint ezt a kiépített infrastruktúrát és kapcsolati hálót a jövőben az MMA is igénybe veheti regionális hálózata kiépítéséhez és annak révén vidéki programjainak a szervezéséhez.

A Debreceni Egyetem Professzori Klubjával való együttműködés során a DAB székházban is zajlanak kiemelkedő, sok érdeklődőt vonzó események.

g) Tavaszi ünnepség

A hagyományosan év végén megtartott karácsonyi ünnepség több alkalommal elmaradt. A tavasz folyamán az idős professzorok köszöntése köré épülve került sor ünnepségre.

Hodossy-Takács Előd főtitkár úr köszöntője: *Újra együtt 2022 (DAB)*

Kedves Kollégák!

Legutóbb ebben a körben, helyesebben: körülbelül ugyanebben a körben, 2019 karácsonyára készülve voltunk együtt. Azon az estén két dologról beszéltem. Egyrészt szóba hoztam, hogy az ünnepi időszakban azt szeretjük, ha minden a helyén van, és minden úgy van, ahogy megszoktuk. Szeretjük, ha szentes-tére áll a fa, a menü olyan, mint tavaly, az asztal körül azok ülnek, akik legutóbb, mert szeretjük az állandóság erejét. Ugyanakkor a karácsonyi éjszaka mindent megváltoztató erejéről is szóltam. Pásztorokról, akik halálra rémültek, és angyalokról, akik soha nem jönnek véletlenül, vagy tévedésből: az angyal

csak akkor jelenik meg, ha küldi az Úr. 2019-ben a karácsonyi ünnepségünkön állandóságról és változásról volt szó – ennek aktualitást az Akadémia életét sok szempontból átíró új jogi környezet adott. Emlékezzünk: 2019-ben ez nyugtalanította a tudományos közéletet.

Akkor sem én, sem más nem gondolta, hogy néhány hónap múlva minden megváltozik, és problémáink új dimenzióba kerülnek. 2019 karácsonyán még azt gondoltuk, az ünnepek mindig ugyanúgy telnek, és nem merült fel bennünk, hogy pár hónap múlva, 2020 húsvétján még Ferenc pápa is magányosan fog ünnepelni. A mai alkalomra készülve visszanéztem a 2020. áprilisi felvételeket: a hátborzongatóan üres Szent Péter teret, melyen magányosan átvág az idő főpap, és az ürességtől kongó Bazilikát, melybe a misét bemutató néhány fős csoporton kívül egy lélek sem léphetett. És 2020 karácsonyán nem találkoztunk. 2021-ben sem. Most pótoljuk, amit lehet, azokkal, akikkel lehet.

Megtépázott minket ez a két esztendő? Emberéletben és fáradságban igen. Küzdöttünk, tanultunk és tanítottunk, talpon maradtunk. Engedjétek meg, hogy akárcsak legutóbb, most is két szempontot hozzak szóba.

Az elsőt csak röviden: azt hiszem, az elmúlt két évre, minden nehézség ellenére is a tudomány és az innovatív képességek különleges sikereként fog visszatekinteni az utókor. Nemcsak az oltásra gondolok, bár korábbi nemzedékek valószínűleg csak mosolyogva csóválták volna fejüket arra a naiv gondolatra, hogy egy pandémia kezdete után egy évvel sorba lehet állni a vakcináért; hanem arra a kreativitásra is, ahogy minden szereplő elindult saját területén új utakat, kommunikációs csatornákat, oktatási és kutatási lehetőségeket keresni. Erről jegyzem meg: a közeljövőben mérleget kell vonnunk ezen a téren, őszintén remélem, hogy az online világ a tudományművelésben és a felsőoktatásban is a megfelelő helyre kerül, és sem nagyobb, sem kisebb teret nem adunk neki, mint amekkorát szükséges. Ennek átgondolása még előttünk áll.

A második szempont ennél fontosabb. Az elmúlt két év nagy leckéje volt, hogy életünk megszokott, állandónak gondolt keretei bizony sérülékenyek. Sokat tanultunk, a tudomány sok győzelmet aratott, de ettől még nem biztos, hogy az emberiség mindig nyeresre áll. Ez meghökkentő volt a haladásba vetett feltétlen hit bűvöletében élő nyugati embernek, sőt: talán nem meghökkentő, hanem egyenesen kétségbeejtő. Én teológus vagyok, és néhány alapvető biblikus igazság alapján szemlélem mindazt, ami körülöttem zajlik. A Szentírásban teljesen egyértelmű, hogy az élet nem csupán bővelkedésből és gyarapodásból áll – vannak szűk esztendők is, ahogy erre már Mózes első könyve megtanít. Azt hittük, ma ez az ősi igazság már nem érvényes. Tévedtünk. Azt is hittük, hogy a holnap szükségszerűen könnyebb kell, hogy legyen a mánál, és pláne a tegnapiénál. Pedig a Prédikátor könyve világosan szólal meg, az élet nem a gyarapodásról, hanem magáról az életről, annak keretek közé szorított valóságáról szól. Idézem:

„Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt. Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének. Megvan az ideje az ölésnek, és megvan az ideje a gyógyításnak. Megvan az ideje a rombolásnak, és megvan az ideje az építésnek. Megvan az ideje a sírásnak, és megvan az ideje a nevetésnek. Megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak. Megvan az ideje a kövek szétszórásának, és megvan az ideje a kövek összerakásának. Megvan az ideje az ölelésnek, és megvan az ideje az öleléstől való tartózkodásnak. Megvan az ideje a megkeresésnek, és megvan az ideje az elvesztésnek. Megvan az ideje a megőrzésnek, és megvan az ideje az eldobásnak. Megvan az ideje az eltépésnek, és megvan az ideje a megvarrásnak. Megvan az ideje a hallgatásnak, és megvan az ideje a beszédnek. Megvan az ideje a szeretetnek, és megvan az ideje a gyűlöletnek. Megvan az ideje a háborúnak, és megvan az ideje a békének.” (Préd 3,1-8)

Kicsit hátborzongató sorok, mennyire mást jelent az öleléstől való tartózkodás a „társadalmi távolságtartás” (social distancing) korában, mint máskor! Háborúról és békéről most nem is szólok. A prédikátor nem örvendez ezen a világhépen – egyszerűen tudja, milyen az ember. Ezért mondja, hogy még a tépésnek és a gyűlöletnek is megvan az ideje. De vegyük észre: nem helyesli mindezt! Tudja, hogy ez van – ilyen a világ, mi tettük ilyenné. De nem akarom hosszan interpretálni a héber költészetnek ezt a gyöngyszemét; nekünk elég a felismerés: mindennek megvan a maga ideje. Legyen ez a mai esténk központi gondolata. Most az egymásnak örülés ideje van itt. Isten hozott mindnyájatokat; megtartott életünkért hálaadással köszöntök minden megjelentet a DAB elnöksége nevében!

3) *Szak- és munkabizottságok áttekintése*

A DAB életét alapvetően a szak- és munkabizottságokban zajló munka határozza meg. Ami ezen kívül van, a székház és annak fenntartása, az adminisztráció, az elnökség: mindennek egyetlen légi jogosultságát a szakmai munka támogatása jelenti. A szakbizottságok elmúlt évi jelentéseinek áttekintése során nyilvánvalóvá vált, hogy régióink kutatói mindent megtettek a pandémia utáni újrarendezés érdekében. Folytatták munkájukat, publikáltak, sokan szakmai elismerésekben részesültek, tudományos fokozatokat szereztek. Tevékenységüket a szokott rend szerint elkészített beszámolóikban foglalták össze, ezeket az egyes szakbizottságok vezetői tanácsülés keretében mutatták be.

Az alábbiakban a szakbizottságok néhány meghatározó tevékenységét említjük, melyek reményeink szerint alkalmasak annak érzékeltetésére, hogy a Debrecenben és környékén élő és alkotó kutatók eredményeit ma is érdemes számon tartani.

Az *Agrártudományi Szakbizottság* a tudomány és a gyakorlat kapcsolatának fejlesztését, a publikációs aktivitás bővítését tűzte ki célul. Ennek alapján erősítették kapcsolataikat a régió jelentős mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalataival. A szakbizottság (partnerekkel) mintegy két tucat rendezvényt szervezett meg. Kiemelendő ezek közül a 29. Búzatanácskozás és a 25. Kukorica-, Napraforgó- és Szójatanácskozás. A szakbizottság tagjai közül többen részesültek rangos elismerésben, közülük kiemeljük *Nagy János* professzor emeritust, aki az Év Agrárszakembere Életmű díj elismerését nyerte el.

A *Biológiai és Környezettudományi Szakbizottság* kiemelt célként határozta meg az utánpótlás nevelését, a fiatal kutatók tudományos életbe való bevonását. Ezt a célt szolgálta a hagyományos Kutatók Éjszakája rendezvény mellett a Rising Stars 2022 – Tehetséges Fiatal Biológusok bemutatkozása című konferencia is. A szakbizottság tagjai elnyertek hazai, nemzetközi, ill. GINOP pályázatokat is. A szakbizottsághoz tartozó kutatók közül *Szöllősi János* az MTA rendes tagja lett.

A *Bölcséleti, Művészet- és Vallástudományi Szakbizottság* keretén belül egy kiemelkedő filozófiai (tisztelegés Saul Kripke előtt), és egy teológiai konferenciát mindenképp meg kell említeni. A szakbizottság egyik fontos rendezvénye a Magyar református templomok az Amerikai Egyesült Államokban című könyv bemutatója volt. A Művészettudományi Munkabizottság komoly eredményeket ért el a Debreceni Református Kollégium Tudományos Gyűjteményeivel fenntartott együttműködésnek köszönhetően (három kiállítás és két konferencia). A Magyar Művészeti Akadémiával most kialakítás alatt álló szervezeti együttműködés a jövőben reményeink szerint segíteni fogja a munkacsoportok fejlődését.

A *Földtudományi Szakbizottság* több konferenciát és előadást szervezett, ezek közül kiemelendő a 13. Térinformatikai Konferencia és Szakkiállítás, valamint a 9. Magyar Tájökológiai Konferencia. A Meteorológiai Munkabizottság terepbejárást szervezett több helyszínre, ezek között szerepelt az Országos Meteorológiai Szolgálat Obszervatóriuma és a Bruck an der Leitha-i szélerőműpark is.

Az *Irodalom-, Nyelv-, Kommunikáció- és Médiatudományi Szakbizottság* programjai közül kiemelendő a Fiatal Irodalmárok és Kultúrakutatók Fóruma. Az Irodalomtudományi Munkabizottság két könyvbemutatót tartott. A Nyelvtudományi Munkabizottság a rendezvények jobb elérhetősége érdekében létrehozta a munkabizottság közösségi-média oldalát és egy YouTube-csatornát is.

A *Jogi és Közgazdaságtudományi Szakbizottság* online és jelenléti rendezvényeket szervezett. Kerekasztal-beszélgetés formájában megrendezésre kerülő eseményeik továbbra is nagy népszerűségnek örvendtek.

A *Kémiai Szakbizottság* Polimerkémiai Munkabizottságának tagjai részt vettek több konferencián, ill. a 28. Nemzetközi Vegyészkonferencia megszerve-

zésében. A Szervetlen és Analitikai Kémiai Munkabizottság tagjainak szervezésében került sor az 55. Komplexkémiai Kollokviumra.

A *Matematikai, Fizikai és Informatikai Szakbizottság* konferenciákat, előadótalálkozókat és workshopokat egyaránt szervezett. Ezek között kiemelhető a Székelyhidi 70 workshop. A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényein tartott előadásaikból több a Debreceni Szemlében került publikálásra. Az Informatikai Munkabizottsághoz tartozó kutatók többek között önvezető járművek, és az informatikai biztonság területén elért eredményekről adtak számot. A munkabizottság aktívan részt vett a tudománynépszerűsítő rendezvényeken is: adattudományi nyári tábor és egyetemi felkészítő tábor szerveztek, ill. a Kutatók Éjszakáján is programokat biztosítottak középiskolásoknak. Több, a szakbizottsághoz tartozó kutató részesült elismerésben az elmúlt évben.

A *Műszaki Szakbizottság* számos regionális szakmai rendezvényről számolt be, ezek egy része nem Debrecenhez, hanem Nyíregyházához, illetve Szolnokhoz köthető – a szakbizottság tevékenysége tehát lefedte mindhárom vonzáskörünkbe tartozó megyét. Két kiemelt programot a középiskolások megszólítása érdekében valósítottak meg.

A *Nevelés- és Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottság* kiemelt célkitűzése volt a köznevelés és felsőoktatás elemzése. Számos rendezvényt valósítottak meg hibrid és jelenléti formában, ezek közül kiemelendő a Sport and Social Responsibility: Science and Practice in Times of Crisis c. rendezvény és a Durkó Máttyás Emlékkonferencia..

Az *Orvostudományi Szakbizottság* változatlanul a legnagyobb és legkiterjedtebb szakbizottságunk. A munkabizottságok a korábbi évek tapasztalatait, és az online tér lehetőségeit kihasználva sokszor hibrid formában érték el az érdeklődőket. A szakbizottsághoz is köthető, társrendezőkkel megvalósított 32 nagyobb tudományos rendezvény hazai és nemzetközi előadók bevonásával zajlott. A Magyar Gyermekeknőgyógyász Társaság XLI. kongresszusának kiemelt témája volt a méhnyakrák prevenciója, a rendezvényt az országos korosztályos HPV védőoltás kampány egyik fő eseményeként nagy médiaérdeklődés övezte. Ezen kívül is számos kiemelkedő rendezvény kapcsolódik a szakbizottságban aktív kutatókhoz (28. Debreceni Kardiológiai Napok; Magyar Sebész Társaság Kísérletes Sebészeti Szekció 29. Kongresszusa stb.).

A *Társadalom- és Történettudományi Szakbizottság* kiemelt feladatként kezelte a fiatal kutatók támogatását, és a határon túli felsőoktatási intézményekkel való kapcsolattartást. Kiss András kolozsvári levéltáros születésének 100. évfordulóján, tiszteletére emlénapot szenteltek, ezen kívül is számos szakmai konferencián tartottak előadást a szakbizottsághoz tartozó kutatók.

A *Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szakbizottság* igyekezett összefogni a térség életében meghatározó szakembereket, több tudományág mutathatta be színes és szerteágazó tevékenységét szakmai fórumokon. A szakbizottság céljai között

szerepelt a középiskolások megszólítása, ezért sikerként könyvelhető el a Kutatók Éjszakáján való magas részvételi szám a Debreceni Egyetem Szolnoki Campusán.

A *Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Szakbizottság* összefoglalója alapján a szakbizottság tevékenységében a helyi kapcsolatok elevenen tartása volt fontos szempont (megyei kórházakkal, gazdasági szervezetekkel).

Összegzés

Az MTA TABT DABT továbbra is aktív szerepet kíván vállalni tudományos előadások szervezésében és lebonyolításában, a megváltozott kapcsolattartási formákhoz gyorsan reagálva. Ennek jegyében keresi a kapcsolódási pontokat a régió oktatási intézményeivel, vállalataival, tudományos eredmények továbbításában partner szervezetekkel.

Szeretnénk köszönetünket kifejezni az MTA elnökének a területi bizottságoknak nyújtott, rendezvényszervezésre fordítható támogatásért, melynek értéke növekvő tendenciát mutat. Debrecenben ezt túlnyomó részt a PhD fokozatot szerzett kiváló fiatal munkatársak díjazására, kiadványtámogatásra és az új hagyományt teremtő tavaszi ünnepségre használtuk fel 2022-ben.